

Rachmaninow Sergiusz (1873-1943)

Kompozytor, pianista i dyrygent, jeden z ostatnich reprezentantów tzw. rosyjskiego romantyzmu

Sergiej Rachmaninow urodził się w Siemionowie, w okręgu niżnonowogrodzkim w Rosji 20 marca (według kalendarza juliańskiego — czyli tzw. starego porządku), a więc 1 kwietnia według kalendarza gregoriańskiego.

Pierwsze muzyczne kroki stawiał pod okiem matki, absolwentki klasy fortepianu w konserwatorium w Petersburgu. Później sam został wychowankiem tej uczelni, a rodzina przeniósła się do Petersburga. Po kilku latach nauki Rachmaninow został wysłany do Moskwy, by w tamtejszym konserwatorium kontynuować naukę gry na [fortepianie](#) u Aleksandra Silotiego. Uczył się też harmonii (u Antona Arenskiego) i [kontrapunktu](#) (u Sergieja Taniejewa) — przedmiotów niezbędnych dla przyszłego kompozytora. W wieku 15 lat Rachmaninow napisał swoje pierwsze kompozycje — *Scherzo* w stylu [Mendelssohna](#) i kilka utworów na fortepian, pracował także nad swoją pierwszą operą zatytułowaną *Esmeralda*, której jednak nigdy nie ukończył.

W 1892 roku odbyła się premiera *I Triu elegijnego* Rachmaninowa, a na zakończenie konserwatorium przedstawił publiczności jednoaktową [operę](#) *Aleko*, za którą otrzymał najwyższą ocenę i złoty medal na zakończenie studiów. Miał wówczas niespełna 20 lat. Po zakończeniu oficjalnej edukacji skupił się na komponowaniu. W kolejnych latach powstało m.in. słynne fortepianowe *Preludium cis-moll*, a także *Pieśni op. 4 i 8* i *II trio elegijne* poświęcone pamięci zmarłego [Piotra Czajkowskiego](#). To nazwisko w kontekście twórczości Rachmaninowa będzie miało wielkie znaczenie, a Rachmaninow, choć działający w XX wieku, stanie się jednym z największych kontynuatorów [romantycznej](#) tradycji rosyjskiej, wbrew panującym modom i muzycznym rewolucjom, które wstrząsnęły muzyką europejską w pierwszych dekadach XX stulecia.

W styczniu 1895 roku Rachmaninow rozpoczął pracę nad dziełem, które w negatywny sposób zaważyło na jego życiu. Podjął się wyzwania skomponowania [symfonii](#) — gatunku, który był kwintesencją zdobyczy XIX wieku. Prawykonanie odbyło się dwa lata później — w marcu 1897 roku i zakończyło się katastrofą. Orkiestrę prowadził nieprzygotowany i nie w pełni dysponowany Aleksander Głazunow, a krytycy nie zostawili na młodym kompozytorze suchej nitki. To dramatyczne wydarzenie przygniotło Rachmaninowa do tego stopnia, że nie był w stanie komponować przez 3 lata. Wybawieniem z

opresji było wsparcie rosyjskiego przemysłowca Sawwy Mamontowa, który zaangażował Rachmaninowa jako dyrygenta do jego Moskiewskiej Opery Prywatnej. Powrót do komponowania zapewniła mu jednak dopiero kuracja odbyta pod okiem Nikolaja Dahla — rosyjskiego lekarza stosującego w terapii hipnozę. Po trzyletnim milczeniu Rachmaninow powrócił jako kompozytor w wielkim stylu, pisząc swój największy przebój czyli *II Koncert fortepianowy c-moll*. Prawykonanie było sukcesem i szybko powstały kolejne znakomite utwory — m.in. [Sonata na wiolonczelę i fortepian](#), a kilka lat później *II Symfonia* i opera *Francesca da Rimini*, w 1909 roku *III Koncert fortepianowy* (uchodzący za jeden z najtrudniejszych utworów tego gatunku, jakie kiedykolwiek powstały) i mroczna, znakomita kompozycja orkiestrowa zatytułowana *Wyspa umarłych*, a w 1915 roku wielkie dzieło na chór mieszany a cappella *Nieszpory Cotonocne czuwanie*. Po sukcesie *II Koncertu fortepianowego* Rachmaninow ułożył sobie także życie osobiste, ożenił się i wraz z żoną i dwiema córkami wiele czasu spędzał w odziedziczonej rodzinnej posiadłości w Iwanowce.

Sergiusz Rachmaninow, II koncert fortepianowy

Rewolucja 1917 roku zmiotła ją z powierzchni ziemi, a kompozytor opuścił Rosję. Mieszkał w Sztokholmie, Kopenhadze, aż wreszcie trafił do Stanów Zjednoczonych. Tam prowadził niezwykle intensywną działalność pianistyczną — zarówno koncertując, jak i nagrywając dla wytwórni Victor Talking Machine Company. W 1921 roku kupił dom w Nowym Jorku i urządził go na wzór posiadłości w utraconej Iwanowce. Po 1923 roku często przyjeżdżał na koncerty do Europy, grywał podczas nich swoje kompozycje (II i III Koncert), ale także utwory [Chopina](#), [Liszta](#), [Bacha](#), [Beethovena](#) i [Schuberta](#). W latach 30. wybudował willę nad Jeziorem Czterech Kantonów i tam spędzał najwięcej czasu. Sytuacja zmieniła się w 1939 roku, ostatni koncert w Europie dał 11 marca, a potem na stałe powrócił do Stanów Zjednoczonych. W 1940 roku powstała jego ostatnia kompozycja *Tańce symfoniczne* op. 45 dla Orkiestry Filadelfijskiej i Eugene'a Ormandy'ego. Sergiusz Rachmaninow zmarł na raka płuca w Beverly Hills 28 marca 1943 roku.

Agata Kwiecińska

Do posłuchania w Kanonie Muzykoteki Szkolnej:

- [II Koncert fortepianowy c-moll](#)